

รายวิชา สังคมศึกษา

รหัส สด๕๑๐๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

เรื่อง การสืบสานวัฒนธรรม

ครูผู้สอน ครูนจรักษ์ สุขเจริญ

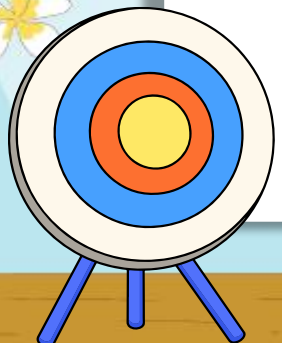

การสืบสานวัฒนธรรม

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายเรื่องการสืบสานวัฒนธรรมในวิธีการต่าง ๆ ได้
๒. สืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม
๓. ตระหนักถึงความสำคัญของการสืบสานวัฒนธรรม
ที่ดีงาม

ลอยกระทง

แห่เทียน

สงกรานต์

แห่ผ้าขึ้นธาตุ

เทศกาลไฟ

ให้นักเรียนศึกษาการสืบสาน วัฒนธรรม

ข้อมูลที่ ๑

ลอยกระทง

ลอยกระทง (Loi Krathong Day) เป็นประเพณีของไทยที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ งานลอยกระทงเริ่มทำตั้งแต่ กลางเดือน ๑๑ ถึงกลางเดือน ๑๒ ซึ่งเป็นฤดูน้ำหลาก น้ำจะเต็มสองฝั่งแม่น้ำ ที่นิยมมากคือ ช่วงวันเพ็ญเดือน ๑๒ เพราะพระจันทร์เต็มดวง ทำให้แม่น้ำใสสะอาด แสงจันทร์ส่องเวลากลางคืน เป็นบรรยากาศที่สวยงาม เหมาะแก่การลอยกระทง

เดิมพิธีลอยกระทงเรียกว่า พระราชนิธิจ้องเปรียงชักโคม
ลอยโคม ซึ่งเป็นพิธีของพราหมณ์ เพื่อบูชาพระเป็นเจ้าทั้งสาม คือ พระอิศวร พระนารายณ์ และพระพรหม ครั้นคนไทยรับนับถือพระพุทธศาสนา ก็ทำพิธีชักโคมเพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุ พระจุฬามณี ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ลอยโคมบูชาพระพุทธบาท ณ หาดทรายแม่น้ำนัมมทานที ประเทศอินเดีย

การลอยกระทง ตามสายน้ำนี้ นางนพมาศ สมมเอกของพระร่วงเจ้ากรุงสุโขทัย คิดทำกระทงรูปดอกบัว และรูปต่างๆถวาย พระร่วงทรงให้ลอยกระทงตามสายน้ำไหล ในหนังสือ คำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ พระร่วงตรัสว่า "แต่นี้สืบไปเบื้องหน้า โดยลำดับกษัตริย์ในสยามประเทศ ถึงกาลกำหนดนักขัตฤกษ์วันเพ็ญเดือน ๑๒ ให้ทำโคมลอย เป็นรูปดอกบัวอุทิศสักการบูชาพระพุทธบาทนัมมทานที ตรีบาทเจ้าแก้วปาสาณ" ครั้นถึงสมัยรัตนโกสินทร์ มีการทำกระทงขนาดใหญ่และสวยงาม ดังพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ของเจ้าพระยาทิพาราชวงศ์

ปัจจุบันประเพณีลอยกระทง มีการจัดงานกันแทบทุกจังหวัด ถือเป็นงานประจำปีที่สำคัญ โดยเฉพาะ ที่จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดขบวนกระทงใหญ่ กระทงเล็ก มีการประกวดกระทง และประกวดธิดางามประจำกระทงด้วย

ส่วนการลอยโคม ชาวบ้านทางภาคเหนือและภาคอีสานยังนิยมทำกัน ชาวบ้านจะนำกระต๊อ มาทำเป็นโคมขนาดใหญ่สีต่างๆ ถ้าลอยตอนกลางวัน จะทำให้โคมลอยโดยใช้ควันไฟ ถ้าเป็นเวลากลางคืน ก็จะใช้คบจุด ที่ปากโคม ให้ควันพุ่งเข้าในโคม ทำให้ลอยไปตามกระแสลมหนาว เวลากลางคืนแลเห็นแสงไฟโคม บนท้องฟ้า พร้อมกับแสงจันทร์และดวงดาวสวยงามมากทีเดียว

การลอยกระทงในปัจจุบัน

การลอยกระทงในปัจจุบัน ยังคงรักษารูปแบบเดิมเอาไว้ได้ตามสมควร เมื่อถึงวันเพ็ญพระจันทร์เต็มดวงในเดือน ๑๒ ชาวบ้านจะจัดเตรียมทำกระทงจากวัสดุที่หาง่ายตามธรรมชาติ เช่น หยวกกล้วยและดอกบัว นำมาประดิษฐ์เป็นกระทงสวยงาม ปักธูปเทียนและดอกไม้เครื่องสักการบูชา ก่อนทำการลอยในแม่น้ำก็จะอธิษฐานในสิ่งที่ดีงาม พร้อมขอมาต่อพระแม่คงคาตามคัมภีร์หรือสถานที่จัดงานหลายแห่ง มีการประกวดกระทง ประกวดนางนพมาศ และมีมหรสพสมโภชในตอนกลางคืน นอกจากนั้นยังมีการจุดดอกไม้ไฟ พลุ ตะไล ซึ่งในการเล่นต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ วัสดุที่นำมาใช้กระทง ควรเป็นของที่สามารถย่อยสลายได้ง่ายตามธรรมชาติ

ต่อหน้าด้านหลัง

ลอยกระทง

ลอยกระทง

เหตุผลของการลอยกระทง

สรุปเหตุผลของการลอยกระทงในประเทศไทยดังนี้

๑. เพื่อขอขมาแม่คงคา เพราะได้อาศัยน้ำท่านกินและใช้ และอีกประการหนึ่งมนุษย์มักจะทิ้งและถ่ายสิ่งปฏิกูลลงไปในน้ำด้วย
๒. เพื่อลอยทุกข์โศกโรคภัย และสิ่งไม่ดี คล้ายกับพิธีลอยบาปของพราหมณ์

แหล่งที่มา : <http://www.digitalschool.club/>

๑. เดิมพิธีลอยกระทงมีชื่อเรียกว่าอะไร

ตอบ

๒. เหตุผลในการจัดประเพณีลอยกระทง

ตอบ

๓. ประเพณีลอยกระทงจัดในเวลาใด

ตอบ

กลุ่มที่.....

สมาชิกกลุ่ม

๑..... ๒.....

๓..... ๔.....

๕..... ๖.....

ลอยกระทง

ข้อมูลที่ ๒ แห่เทียน

งานแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีปฏิบัติของชาวพุทธที่ได้กระทำมาแต่ครั้งพุทธกาลเหตุที่ทำให้เกิดประเพณีเพราะสมัยก่อนมีภิกษุได้เดินไปเหยียบย่ำข้าวกล้าในนาของชาวบ้านทำให้ได้รับความเดือดร้อน ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้อนุญาตให้ภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษาที่วัดเป็นเวลา ๓ เดือน คือ ในช่วงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นช่วงสิ้นสุดการเก็บเกี่ยวของชาวบ้านพอดีในช่วงเข้าพรรษานี้ประชาชนจะนำเทียนไปถวายพระภิกษุ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ตนเฉลี่ยมวลลาตมีไหวพริบ ปฏิภาณประดุจขี้ผึ้งที่ใช้ทำเทียนจากรังผึ้ง

ประเพณีแห่เทียนพรรษา “วันเข้าพรรษา” เป็นวันสำคัญในพุทธศาสนาอีกวันหนึ่งที่พระสงฆ์เถรวาทจะอธิษฐานว่า จะพักประจำอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง ตลอดระยะเวลาฤดูฝนที่มีกำหนดเป็นระยะเวลา ๓ เดือน ตามที่พระธรรมวินัยบัญญัติไว้โดยไม่ไปค้างแรมที่อื่น หรือที่เรียกติดปากกันโดยทั่วไปว่า จำพรรษา (“พรรษา” แปลว่า ฤดูฝน “จำ” แปลว่า พักอยู่) พิธีเข้าพรรษานี้ถือเป็นข้อปฏิบัติสำหรับพระสงฆ์โดยตรง ละเว้นไม่ได้ ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตามการเข้าพรรษาคตามปกติเริ่มนับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ของทุกปี (หรือเดือน ๘ หลังถ้ามี เดือน ๘ สองหน) และสิ้นสุดลงในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือวันออกพรรษา

สาเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตการจำพรรษาอยู่ ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งตลอด ๓ เดือน แก่พระสงฆ์นั้น มีเหตุผลเพื่อให้พระสงฆ์ได้หยุดพักการจาริกเพื่อเผยแพร่ศาสนาไปตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นไปด้วยความยากลำบากในช่วงฤดูฝน เพื่อป้องกันความเสียหายจากการอาจเดินเหยียบย่ำธัญพืชของชาวบ้านที่ปลูกลงแปลงในฤดูฝน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเวลาจำพรรษารวมกัน ๓ เดือนนั้น เป็นช่วงเวลา และโอกาสสำคัญในรอบปีที่พระสงฆ์จะได้มาอยู่จำพรรษารวมกันในอวาส หรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เพื่อศึกษาธรรมวินัยจากพระสงฆ์ที่ทรงความรู้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างความสามัคคีในหมู่คณะสงฆ์ด้วย

การถวายเทียนนั้น เพื่อใช้ประโยชน์ในช่วงเข้าพรรษา ซึ่งสมัยก่อนใช้จุดเพื่อแสงสว่างเนื่องจากไม่มีไฟฟ้า เรียกว่า “ตามประทีปเพื่อศึกษา หรือบำเพ็ญเพียรสมาธิในสถานที่มืด” ถือว่าได้รับอานิสงส์ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ได้ธรรมะจากกิจกรรม และได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ความสำคัญ และคุณค่าทางสังคม จิตใจ วิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนพุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสนำเพ็ญกุศลเป็นการพิเศษ เช่น การทำบุญตักบาตร ห่อเทียนพรรษา ถวายผ้าอาบน้ำฝน รักษาศีล เจริญภาวนา ถวายจุดปัจจัยไทยธรรม ถวายเทียนบูชาและมีโอกาสได้ฟังธรรมเทศนาตลอดเวลาเข้าพรรษา เป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และเพื่อความเป็นสิริมงคล

ต่อหน้าด้านหลัง

แห่เทียน

แห่เทียน

กำเนิดเทียนพรรษา ศาสนาพราหมณ์- ฮินดูเป็นต้นกำเนิดเทียนพรรษา นับถือวัวเพราะถือว่าวัวเป็นพาหนะของพระอิศวร เมื่อวัวตายจะเอาไขจากวัวมาทำเป็นน้ำมัน เพื่อจุดบูชาพระผู้เป็นเจ้าของที่ตนเคารพ แต่ชาวพุทธซึ่งนับถือศาสนาพุทธจะทำเทียนเพื่อจุดบูชาพระรัตนตรัย โดยการเอารังผึ้งร้างมาต้มเอาไขผึ้ง แล้วปั้นเป็นเทียนเล่มเล็ก ๆ มีความยาวตามต้องการ เช่น ยาวเป็นคืบหรือเป็นศอก แล้วใช้จุดบูชาพระเทียนพรรษา คือ เทียนขนาดใหญ่ และยาวเป็นพิเศษกว่าเทียนชนิดอื่น สำหรับจุดในโบสถ์ตั้งแต่วันเข้าพรรษาจนถึงวันออกพรรษา

๑. แห่เทียนจะมีการจัดขึ้นช่วงเวลาใด

ตอบ

.....

.....

.....

.....

๒. สาเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตการจำพรรษา

ตอบ

.....

.....

.....

.....

๓. ประโยชน์ในการถวายเทียนพรรษา

ตอบ

.....

.....

.....

.....

แห่เทียน

การสืบสานวัฒนธรรม

ชาวไทยทุกคนควรร่วมกัน
รักษาสืบสานวัฒนธรรม
ขนบธรรมเนียม ประเพณี
ไทยให้มั่นคงสืบต่อไป

การสืบสานวัฒนธรรม

๑. ควรเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม
ประเพณีต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่าง
ถ่องแท้ เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่าง
ถูกต้องและเหมาะสม

การสืบสานวัฒนธรรม

๒. ร่วมกันดูแลรักษา โบราณสถาน
โบราณวัตถุ และสิ่งที่แสดงถึง
วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าในอดีตเพื่อ
คนรุ่นหลัง

การสืบสานวัฒนธรรม

๓. เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ
ประเพณีและวัฒนธรรม ทั้งในระดับ
ท้องถิ่น และระดับประเทศ ในวาระ
ต่าง ๆ

การสืบสานวัฒนธรรม

๔. ร่วมรักษาขนบธรรมเนียมและ
ประเพณีไทยที่ดีงาม เช่น
การสวมใส่ชุดไทยในโอกาสที่
เหมาะสม

การสืบสานวัฒนธรรม

ใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง
แสดงความเคารพแบบไทย
และใช้สินค้าของคนไทย

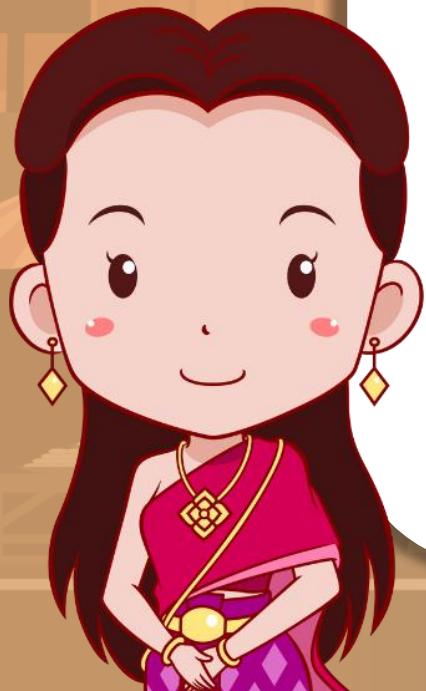
การสืบสานวัฒนธรรม

๕. ร่วมกันเผยแพร่ขนบธรรมเนียม
ประเพณีที่งดงามของไทยให้
แพร่หลาย โดยเริ่มจากตนเอง
ครอบครัว ไปสู่ระดับชุมชน

คำถามชวนคิด

นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรม
ที่เกี่ยวข้องกับประเพณี
วัฒนธรรมใดบ้าง

ชั้นปฏิบัติ

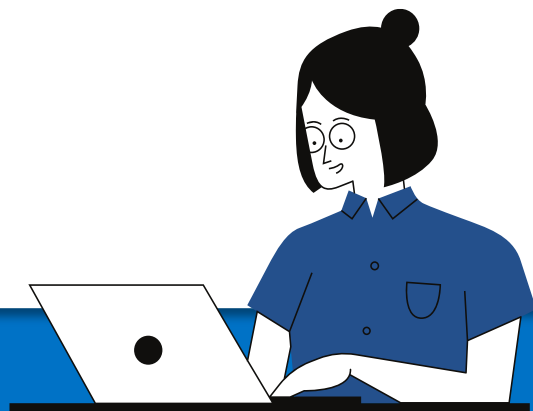
คำชี้แจง : ให้นักเรียนยกตัวอย่าง
การสืบสานวัฒนธรรม

คำชี้แจง

คำชี้แจงกิจกรรมนักเรียน

๑. ให้นักเรียนยกตัวอย่าง
การสืบสานวัฒนธรรม

คำชี้แจงครูปลายทาง

๑. ครูให้นักเรียนยกตัวอย่าง
การสืบสานวัฒนธรรม
๒. ครูเดินดูและให้ความช่วยเหลือ
ตามความเหมาะสม

ใบงานที่ ๖ เรื่อง การสืบสานวัฒนธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง วัฒนธรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ เรื่อง การสืบสานวัฒนธรรม
รายวิชา สังคมศึกษา รหัสวิชา สด๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

คำชี้แจง : ให้นักเรียนยกตัวอย่างการสืบสานวัฒนธรรม

๑. การสืบสานวัฒนธรรมที่นักเรียนเลือก

ตอบ

๒. ข้อดีในการสืบสานวัฒนธรรม

ตอบ

๓. นักเรียนมีวิธีใดที่จะสื่อสารให้บุคคลอื่น ๆ รับรู้

ตอบ

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ใบงานที่ ๖

สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th

วาดภาพ

๑. การสืบสานวัฒนธรรมที่นักเรียนเลือก

ตอบ.....
.....

๒. ข้อดีในการสืบสานวัฒนธรรม

ตอบ.....

.....

.....

๓. นักเรียนมีวิธีใดที่จะสื่อสารให้บุคคลอื่น ๆ รับรู้

ตอบ.....

.....

.....

แนวคำตอบ

๑. การสืบสานวัฒนธรรมที่นักเรียนเลือก

ตอบ.....เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม เช่น
.....มารยาทไทย (การทำความเคารพ เช่น การไหว้)
.....

๒. ข้อดีในการสืบสานวัฒนธรรม

ตอบ... การสืบสานวัฒนธรรมไทย มีความสำคัญอย่างยิ่ง เราควรศึกษาเพื่อให้เข้าใจและร่วมปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ควรเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นการร่วมกันรักษาและเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยเราให้คงอยู่สืบไป

๓. นักเรียนมีวิธีใดที่จะสื่อสารให้บุคคลอื่น ๆ รับรู้

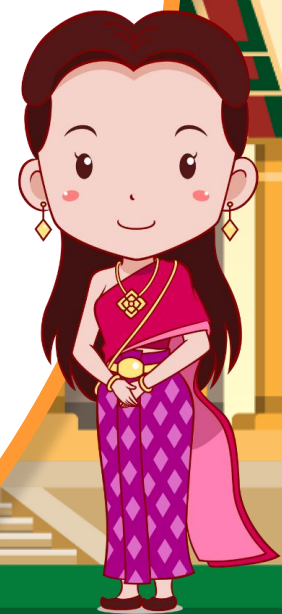
ตอบ... เชิญชวนให้มาร่วมกิจกรรมในท้องถิ่นผ่านทางช่องทางต่าง ๆ

สรุปบทเรียน

การสืบสานวัฒนธรรมไทย มีความสำคัญอย่างยิ่ง เราควรศึกษาเพื่อให้เข้าใจและร่วมปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ควรเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นการร่วมกันรักษาและเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยเราให้คงอยู่สืบไป

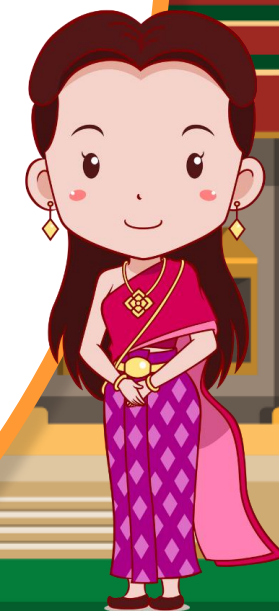

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

ความหมายและความสำคัญ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สิ่งที่ต้องเตรียม

ใบงานที่ ๗

เรื่อง ความหมายและความสำคัญ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th

